

AUTORKA BESTSELLERU *DIEVČA V MODROM PLÁŠTI*

MONICA HESSEOVÁ

VOJNA OKOLO NÁS

*Nemôžu dôverovať svojej krajine.
Môžu dôverovať jedna druhej?*

COOL
BOO

Vojna okolo nás

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.cooboo.sk
www.albatrosmedia.sk

Monica Hesseová
Vojna okolo nás – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

VOJNA OKOLO NÁS

MONICA HESSEOVÁ

VOJNA OKOLO NÁS

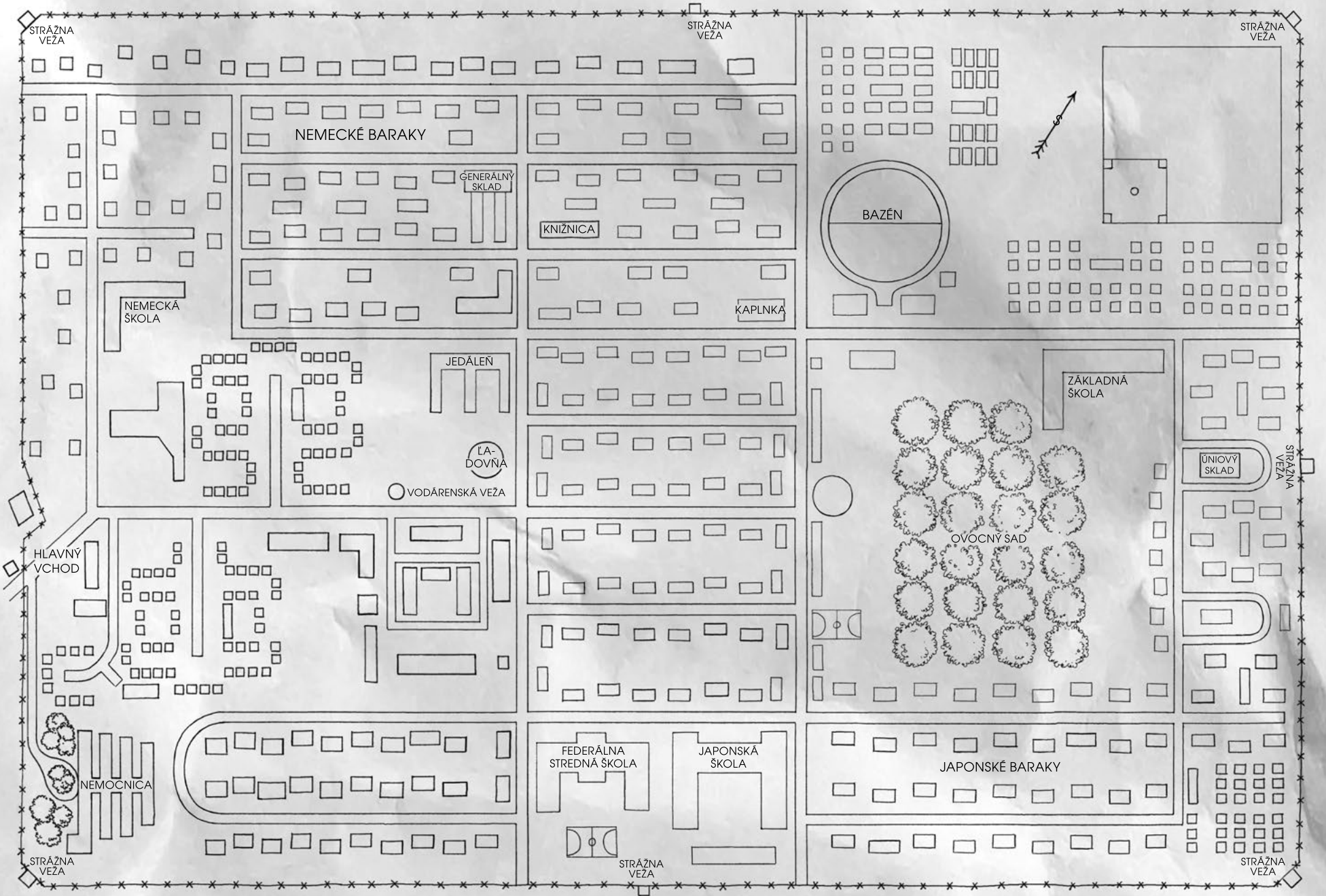
COO
BOO

*Pre moje silné babičky z Iowy
Coral a Marjorie*

HARUKO

Po všetkom, čo sa stalo – tam, na tom mieste plnom nepriateľov, prachu, špicľov a smútku, po všetkom, čo mi Margot povedala – po tej vypočítavosti, ktorá sa vydávala za priateľstvo, po tom neuváženom zničení môjho života –, som vďačná za jedinú vec: že som ju nikdy nemilovala. Keby som ju milovala, nemohla by som nič z toho zvládnuť, a tak som vďačná za tento nedostatok lásky, za jedinú vec, ktorú dokážem zniesť. Lebo aj keď je to hrozné, keby som to nemala, nemala by som nič.

MARGOT

*Ak toto Haruko povedala, klamala.
Milovala ma. A ja som ju milovala tiež.*

JEDEN

HARUKO

„ŽELÁM SI, ABY SME TERAZ BOLI VŠETCI DOMA,“ ZAŠEPKÁ TOŠIKO. Akoby som mala odlišnú odpoveď než naposledy, keď hovorila to isté. Štuchne ma do boku, aby upútala moju pozornosť, hoci vie, že to neznášam. Zostanem však pokojná, lebo je to súčasť našej nevyslovenej dohody, mojej sestry a mňa, že budeme zdvorilé, lebo sme príliš vyľakané, než aby sme boli niečo iné. A pretože sme to sľúbili svojej matke.

„Tvoja malá sestra nie je tvoj nepriateľ,“ povedala mi mama, keď sme sa minule s Tošiko hádali. Vtedy som sa prvý raz dozvedela o Texase.

„Ja viem,“ odvetila som významne a potom som už nepovedala nič iné, lebo som nechcela hovoriť o tom, kto je skutočný nepriateľ.

Teraz mama sedí oproti nám, vklínená vedľa našej kopy kufrov, s vyrovaným chrbtom, aby jej klobúk nezavadil o sedadlo Pullmanovho vozňa. Oči má zatvorené. Nevie, či spí, alebo jej je zle z vlaku – o čom som ani netušila, že existuje, kým sme nenastúpili a ľudí

nezačalo napínať s ústami v papierových vreckách, ktoré im rozdávali strážcovia hliadkujúci v uličkách. Už viac ako tisícpäťsto kilometrov je klobúk pripnutý na maminej hlave. Všetko ostatné je povädnuté: jej šaty, moje šaty, celé telo mojej sestry pritiskajúce sa ku mne, keďže som sa rozhodla neodpovedať na jej posledné vyhlásenie. Namiesto toho som sa oprela čelom o okno. Hnedá tráva. Hnedá špina. Špinavé kone s jazdcami so šatkami cez nosy, cválajúce naprieč krajinou, ktorá je neznesiteľne plochá.

Keď som naposledy mala Denver na dohľad, obloha bola dosť jasná, aby som dovidela na vrcholky hôr.

„Haruko.“ Tošiko ma opäť štuchne do boku, tesne pod rebrami.

„Helen,“ opravím ju.

Prevráti oči. „Každý tu je Japonec. Vedia vysloviť tvoje skutočné meno.“

Prinútim sa ďalej hľadiť z okna, aby som nezazerala na Tošiko. „Mojí priatelia ma volajú Helen.“

„Asi tak päť ľudí ťa niekedy volalo Helen.“

Začíname sa stávať povážlivo nedotklivými, nielen my dve so sestrou, ale všetci vo vlaku. Sme vyčerpaní troma dňami zdvorilosti a zatuchnutými sendvičmi. V hlave mi pulzuje od revúceho rytmu uháňajúceho vlaku. Bolestivo to cítim v sánke i v zuboch. Nozdry mám plné oleja a dymu. Zakryjem si nos a snažím sa pomalšie dýchať.

„Helen.“ Štuch, štuch. „Môžem ešte raz vidieť ten list?“

Chcem odmietnuť – nie aby som sa ju pokúsila provokovať, ale preto, lebo nenávidím ten list. Mama však začuje poslednú sestrinu otázku a otvorí jedno bdelé oko, aby sa uistila, že spravím, o čo ma žiada. Má rada ten list; obe ho majú rady.

List má úradnú pečiatku a podľa spätnej adresy ho poslali ľudia z Ministerstva spravodlivosti USA. Vyberiem ho z kabelky a podám

Tošiko, ktorá ho úctivo rozvinie. Čo si myslí, že by sa stalo, keby ho roztrhla? Nevypustili by nás dnu? Podstatou listu je, že nás nepustia von.

Vážená pani Tanaková,

oznamujeme Vám, že Vaša žiadosť o opätovné stretnutie s Vaším manželom Ičirom Tanakom v rodinnom internačnom tábore bola schválená. Prosím, zoberte na vedomie, že jedinými ubytovanými osobami podľa tohto súhlasu sú pani Secu Tanaková (44 rokov), slečna Haruko Tanaková (17 rokov) a slečna Tošiko Tanaková (12 rokov). Všetky ďalšie informácie týkajúce sa stretnutia sa dozviete v Crystal City, v Texase.

Crystal City. Ideme na miesto zvané Crystal City. Najprv som vkladala dôveru do toho názvu, lebo ma navádzal uveriť, že idem na nejaké nádherné miesto. Na miesto, kam mám dôvod zabaliť si pekné veci. Svoje najlepšie šaty. Svoju novú kabelku. Svoju fľaštičku parfumu Tabu.

Vo vlaku sú aj iné rodiny a s niektorými sme sa zoznámili.

Pani Ginozová z Los Angeles a jej malá dcérka. Stará pani Jamačiová zo Santa Cruz. Rodiny s príbehmi celkom rovnakými ako iné až na pár detailov. Moja mama vždy zdvorilo počúva príbehy druhých ľudí, hoci už musí vedieť, ako sa skončia: *A potom sme nastúpili do tohto vlaku.*

Sedeli sme pri večeri; muži z FBI mu nedovolili ani dojesť.

Povedali, že preto, lebo ukrývame japonskú korešpondenciu. Ale boli to listy od mojej svokry, ktoré sme mali uložené v truhlici. Ako by to mohlo byť ukrývanie?

Poznali sme jedného advokáta, ale povedal, že nemôže nič urobiť, všetko je legálne. Prezident Roosevelt vydal vyhlásenie.

Ešte aj teraz počujem svoju mamu, ako znovu rozpráva náš príbeh neveste oproti cez uličku, ktorej manžela vzali dva dni po ich svadbe.

„Prišli v sobotu ráno, keď bol Ičiro ešte v práci, a sedeli v mojej kuchyni, kým neprišiel domov,“ povedala. „Nedovolili mi zavolať mu – z obavy, že by som mu nejakým kódom naznačila, aby zostal mimo. Museli sme čakať celé hodiny; môj manžel sa zdržal, aby pomohol jednému z hostí zaistiť pešiu turistiku. Vždy ostával dlhšie, aby sa postaral o rôzne veci. Muži povedali, že využíva svoju prácu, aby posúval informácie medzi hosťami cestujúcimi do zámoria.“

Vynechala tak veľa z tohto príbehu. Vynechala fakt, že Albany, kde môj otec pracoval ako nočný recepčný, bol najkrajší hotel v meste. Že niektorí hostia boli Japonci, ale väčšinou to boli bieli a mali radi môjho otca; niekedy nám priniesli darčeky z miest, kam cestovali. Papierové vešiare z Paríža, snehovú guľu z New York City. Vynechala fakt, že raz vošla guvernérova žena a môj brat jej v hotelovej lekárni predal pomarančovú sódu a ja som jej k nej pridala slamku na pitie. Pani Carrová mi povedala, že mám pôvabné americké jamky na lícach a Keniči a ja sme strávili nasledujúci týždeň komplikovaným prehrávaním tejto scény, vždy keď sme na konci dňa umývali mopom podlahy. „A-me-ric-ké jamky na lícach sú skvelé, domnievam sa, ak sú všetkým, čo môžeš získať,“ hovorieval Ken. „Hoci ja uprednostňujem jamky na lícach pochádzajúce z Francúzska.“

Niekde uprostred tohto imitovania pani Carrovej sme jej začali pridávať nóbl prízvuk, ktorý vlastne ani nemala. „Povedala som americké jamky na lícach? *Bože*, myslela som americké *pupienky*.“ Nikto iný si nemyslel, že je to také zábavné. Nikdy si nikto iný nemyslel, že naše veci sú také zábavné, ako sme si to mysleli my.

V deň, keď agenti prišli do nášho bytu, nevypomáhala som pri sódovej fontáne. Ken krátko predtým odišiel, aby sa stal americkým vojnovým hrdinom. Ocko a mama nechceli, aby som tam pracovala sama.

Obliekala som si svoj volejbalový dres, lebo som sa mala stretnúť s niekoľkými inými Nisei dievčatami z kostola na California Street. Ešte som mala natáčky na polovici hlavy, keď ma mama privolala zo spálne, aby som jej tlmočila. Chvíľu mi trvalo, kým som zistila, čo muži chceli. Niektoré výrazy som nevedela preložiť. *Čo je to úskok?* opýtala som sa jedného z agentov, ten si však myslel, že som drzá.

Keď mama rozprávala tento príbeh, vynechala to, čo predstavovalo celý môj život.

Krátko po liste od vlády prišiel iný od môjho otca, adresovaný mame, ale napísaný pre nás všetkých – v angličtine; som si istá, že ktokoľvek monitoroval jeho poštu, trval na tom, aby bol v angličtine, takže som ho musela čítať nahlas. *Je tu salón krásy, napísal. Koloniál. Stavajú americkú školu a bazén – s priemerom deväťdesiat metrov a so skokanskou plošinou! Ľudia môžu mať prácu a za ňu peniaze navyše, ale každý dostane bývanie a žetóny na jedlo a oblečenie, či má prácu, alebo nie. Bude sa vám tu páčiť.*

To najmenej, čo mohol otec urobiť, bolo ráznejšie odmietnuť... mohol povedať mame, že nám zakazuje prísť do Texasu. Namiesto toho – keď trvala na našom príchode – prišli nadšené vety, ktoré zneli ako z pohľadníc dovolenkárov, s výkričníkmi, ktoré by bol označil ako vulgárne, keby som ich použila ja sama. *Tak veľa Japoncov! Premietanie filmov v komunitnom centre zdarma! Haruko, povedz mame, že nemocnica hľadá dobrovoľníkov aj že zopár žien rozbehlo výrobu tofu priamo v tábore!*

Takto sa v nás môj otec pokúšal vzbudiť nadšenie z neúrodnej púšte v Texase. Výrobnou tofu.

Povedala som mame o nemocnici a videla som, ako sa rozžiarila. Moja mama, ktorá absolvovala *Women's Medical Professional School* v Tokiu, sa nikdy oficiálne nestala doktorkou, lebo sa namiesto toho

prestahovala do Ameriky, aby sa vydala za cudzieho muža, syna jedného rodinného priateľa, nikdy sa nenaučila plynulo po anglicky a jej povolaním sa stala starost' o dĺžku môjho volejbalového dresu.

Osobne by som sa obávala miesta, ktoré umožňovalo žene dvadsať rokov po skončení zdravotnej školy a bez praxe stať sa dobrovoľnou lekárkou, ale mama sa rozžiarila, a tak som nič nepovedala. Jasně.

Tošiko ma štučne laktom. Vlak spomaľuje a brzdy škripu. „Myslím, že zastavujeme,“ zašepká mi. „Myslím, že naberieme viac ľudí.“ „Prestávka na údržbu,“ zašepkám aj ja. „Okenné rolety.“

Keby to bola bežná stanica, stráže by nám povedali, aby sme stiahli rolety. Robia tak pri každom zastavení, hoci nedodajú, či je to kvôli tomu, aby sme nevideli, kde sme, alebo nechcú, aby nás videli ľudia v tých mestách.

Zdá sa, že tentoraz sa obe s Tošiko mýlime. Vagón úplne zastavuje, nikto nás nenúti stiahnuť rolety a vonku nestoja žiadni noví ľudia, nikto nečaká na peróne. Vlak konečne stíchne a to ticho je nebeské. Všetci si pritlačáme tváre na horúce sklo a nikto na nás nekričí.

Nízky bledý strážca kráča uličkami, počíta naše hlavy a potichu si mrmle čísla. Keď je jasné, že má správny počet ľudí, povie nám, aby sme sa zoradili. *Buďte disciplinovaní, netreba sa náhliť, nechajte kufre tak, niekto ich prinesie.*

Sme na mieste. Zacítim nával horúčavy, hneď ako sa otvoria dvere na vlaku. V Colorade vie byť niekedy horúco, ale toto je horúčava, ako keď si dáte tvár rovno pred rúru na pečenie. Je to divný pocit niečoho neprirodzeného a nehybného, valiaceho sa do vlaku. Sledujem, ako každá osoba predom mnou zastane vo dverách, zatacká sa pod náporom tepla, až potom zostúpi dolu.

Sme na stanici. Či skôr na zastávke, lebo tu nie je nijaká staničná budova, len niečo ako altánok: hrdzavé trámy podopierajú kovovú

strechu s lavičkou uprostred otvoreného priestoru. Visiaca tabuľka hlása: CRYSTAL CITY.

Keď všetci konečne vystúpime z vlaku a znovu nás prepočítajú, nastane zmätok. Mal na nás čakať autobus, aby nás vzal do tábora, ale podľa všetkého sa v horúčave pokazil a my sme tu uviazli. Muž, ktorý doručil správu, beloch v obleku s potom na spánkoch, sa ospravedlní za tento *vývoj situácie*. Stále opakuje, aby sme boli trochu trpezliví a počkali...

Aby sme boli trochu trpezliví a počkali, preložím mame.

„Príde druhý autobus,“ povie muž. Má rednúce vlasy a okrúhlu tvár; je vysoký a hranatý. Podľa mňa je to nejaký šéf. V rukách drží podložku s klipsňou; ostatní ľudia, ktorí vyzerajú ako zamestnanci, pobiehajú a šepkajú informácie, zatiaľ čo on si robí poznámky.

Príde druhý autobus.

Toto je okolo nás: poštový úrad s americkou vlajkou. Malá ošarpaná reštaurácia. Penzión, v ktorom by som nechcela prespať. Nízke jednoposchodové domy stojace ďaleko od seba. V Denveri sme bývali na vyššom poschodí dvojdomu. V Denveri ste nikdy nemuseli ísť ďalej než jedno poschodie, aby ste si požičali ihlu alebo plechovku s krémom na topánky.

Kým sa snažím zorientovať, ostatní pasažieri sa zhovávajú. Tí najhlučnejší – ako napríklad pani Ginozová, ktorá vytrvalo žiada vodu navyše pre svoju dcéru, zatiaľ čo moja mama povedala Tošiko a mne, aby sme prehltali svoje sliny – sa rozhodnú, že nechcú čakať na autobus a že do tábora pôjdeme pešo. Čo je to jeden a pol kilometra po tisícpäťsto kilometroch, ktoré sme už precestovali?

Spotenému belochovi sa nepáči predstava zástupu unavených žien a detí pochodujúcich vo svojich najlepších cestovných šatách, ale my sme sa už na to dali. Pani Ginozová zbadala značku, tak ju nasle-

dujeme von z malého mestečka, ktoré nemá žiadne sklenené budovy, nič, čo by pripomínalo krištál. Popri niekoľkých poliach, na ktorých podľa muža rastie špenát. „Crystal City je hlavné špenátové mesto sveta,“ povie, ako keby mal získať kontrolu nad situáciou predstieraním, že byť peším turistickým sprievodcom bol jeho nápad. „Špenát nás preslávil, máme aj sochu Pepka námorníka,“ chvastá sa a mne je to trápne aj zaňho. Slnko je presne nad našimi hlavami a šaty mám vlhké od potu, najprv len pod pazuchami a neskôr už celé. Ako kráčať, lepia sa mi na nohy aj na pás.

A potom, keď už mám jazyk taký napuchnutý od smädu, že viac nemôžem ani prehltáť, stojíme päťdesiat metrov od brány. Za ňou je húf tváří, dôvod, prečo sme vlastne tu.

Otcovia a manželia ňaťahujú krky. Museli im povedať, že prichádzame; pár z nich drží nad hlavou uvítací transparent. Cez pot rinúci sa mi po tvári nejasne vnímam dychovú kapelu a ešte nejasnejšie chápeť, že aj to musí byť súčasťou uvítacieho ceremonálu.

Najprv mám dojem, že sa moje unavené oči so mnou zahrávajú, ale je to pravda: zopár mužov vzadu má svetlé vlasy a belošké črty. Nemeckí zajatci. Niečo ďalšie, čo mi ocko povedal o tábore. Budeme obývať spoločný priestor s nacistami.

„Nevidím vášho otca,“ úzkostlivo zašepká mama.

Pozorne si obzerám dav a pohľadom sa pristavím na stĺpe oplotení. Sedí tam dievčina s kučeravými blond vlasmi a so zápisníkom na kostnatých kolenách, do ktorého si niečo zaznamenáva. Vyzerá úradne ako zamestnankyňa tábora, ale je trochu primladá, približne v mojom veku. Mala som si uvedomiť, že zadržiavanie Nemci si privedú svoje deti. Aj ona si prezerá dav, civie na príšielcov a na krátky okamih sa jej oči stretnú s mojimi. Potom znovu skloní hlavu a zapíše si niečo ďalšie. Namrzene zdvihnem obočie. Už som mala dosť ľudí

so zápisníkmi, ktorí ma odškrtávali vo svojich zoznamoch. Priveľa zapisovania, kedy sme jedli, spali, používali kúpeľňu.

„Haruko! Haru-čan!“

To je otec. *Môj otec*. Nevidela som ho päť mesiacov. Srdce mi poskočí, skôr než si spomeniem, že som si nebola istá, aký budem mať teraz pocit zo stretnutia, keď naposledy to bolo také čudné.

Stojí tam blízko stĺpa oplotenia, máva vreckovkou nad hlavou ako zástavou a vyzerá chudší, na spánkoch prešedivený. Počujem ho skôr než mama a sestra. Keď zachytí môj pohľad, vreckovka ochabne a na tvári mu zbadám niečo ako neistotu.

„Helen,“ skúsi to znovu. Nie je to neistota, je to nádej, túžba, aby som sa pozrela jeho smerom. Tošiko mala pravdu. Len ostatné obľúbené dievčatá v škole ma volali Helen. Nikdy nie moja rodina. Tak veľmi sa snaží. Mala by som byť šťastná. „Helen, tu som!“

Drgnem mamu. „Tam je ocko.“ Jej oči behajú, kým ho nenájdu. Potom vyčarí úsmev a stískajúc mi zápästie vo svojej dlani sa ponáhľa k bráne, k stĺpu.

Drôtený plot obklopuje tábor zo všetkých strán. Je tri metre vysoký, zakončený ostnatým drôtom a v rohoch vidím strážne veže a vojakov so zbraňami.

Otec to nespomenul ani v jednom z listov. Muselo mu to vypadnúť z mysle. *Tu v Crystal City, Haruko, máme premietanie filmov vonku, výrobnú tofu a ostnaté ploty strážené mužmi, ktorí ťa zastrelia, keď sa pokúsiš odísť.*

Je zábavné, že viete vynechať niektoré veci. Zábavný je aj spôsob, akým viete vykresliť obraz, ktorý je celkom pravdivý a zároveň najnepravdivejší.

Môj otec nevyjde von, aby nás privítal, lebo žije za týmto plotom. K tomuto plotu nás priviedol. A hoci viem, že by som mala byť nad-

šená, lebo ho opäť vidím, nemôžem si pomôcť, musím myslieť na to, že keď moja mama povedala: *Tvoja malá sestra nie je tvoj nepriateľ*, chcela som sa jej opýtať: *Je ním môj otec?*

Náhle mi šklbne ľavým plecom. Kým mama sa pokúša tlačiť nás dopredu, Tošiko ma ťahá za druhé zápästie späť a ústa má v panike naširoko otvorené.

„Prestaň, Toši, to bolí!“

„Nechcem ísť dnu.“

„Nebuď hlúpa, táraš o tom celé dni.“

„Teraz nechcem,“ zapiští. Cítim, že je na pokraji plaču.

„Tošiko, prestaň. Ak chceš vidieť ocka, musíš ísť tadiaľto.“

Mama sa nás stále snaží tlačiť dopredu. V tom stisku sa jej klobúk sklzáne dopredu; zhluk modrých lupienkov sa trepoce, akoby sa mali uvoľniť. Otočím sa späť k svojej sestre, ktorá je stále zaseknutá ako mulica v blate. „Želám si, aby sme teraz boli všetci doma,“ povie Tošiko. „Želám si, aby sme vzali ocka a potom šli všetci domov.“

Plače, je celá mokrá a potahuje nosom. Keď sa pokúsi spojiť svoje prsty s mojimi, trhnem rukou. Bez rozmýšľania sa tou istou rukou zaženiem a vlepím jej facku.

Prsty ma zaštipú pri kontakte s jemnou detskou pokožkou. Tošiko prekvapene otvorí ústa a dotkne sa rukou miesta, kde sa jej na líci zjavia štyri biele čiary v tvare prstov. „Haruko...“ začne, lebo som ju nikdy predtým neudrela a teraz som to urobila tvrdo.

Ťažko dýcham, my obe, a ľútosť sa vo mne mieša s úľavou, lebo udretie sestry mi pripadá ako prvá správna vec, ktorú som spravila za posledné mesiace.

„Toto je teraz domov,“ poviem jej, zatiaľ čo prehľta nové vzlyky. Vytiahnem vreckovku a čakám, kým si utrie tvár. „Žiadne ďalšie želania. Toto je domov.“

DVA

MARGOT

24. augusta 1944

Noví prisťahovalci:

Ženy: 44

Deti: 63 (dievčatá 37, chlapci 26)

Spolu: 107

Spolu všetkých v Crystal City: 3 368

VŠETCI NOVÍ SÚ TENTORAZ JAPONCI. AJ TO SOM SI ZAZNAČILA DO zápisníka. *Celkový počet japonských zadržaných: 2 371. Celkový počet nemeckých zadržaných: 997.*

V rámci mojích súčtov sú aj medzisúčty. V Nemecku narodení väzni, ktorí prišli z Kostariky. V Japonsku narodení väzni z Peru. Amerika má s týmito krajinami dohody, podľa ktorých Crystal City ubytuje ich nepriateľov spolu s našimi vlastnými. Jedno z týchto

dievčat má na kabelke nálepku Betty Boop, takže to musia byť Američanky.

Kontrolujem svoje zápisky z posledných príchodov. Toto je najmenšia skupina, odkedy som tu. *Menší vlak?* zapíšem si. Nie je dost miesta pre viac ľudí?

Všetci noví sú už vnútri za bránou. Otcovia, ktorí vyobjímali svoje rodiny, ich hrdo predstavujú ostatným. Jedna zo zdravotných sestričiek v bielej uniforme odvádza ľudí do zdravotníckeho stanu na očkovanie a testy. Čierny kašeľ. Keď prišla moja skupina, päťdesiatštyri z nás malo čierny kašeľ.

Pán Mercer, o hlavu vyšší než ktokoľvek iný, vyzerá rozčúlený. Vyzlečie si sako a pod pazuchami na košeli má kruhy od potu. A topánky celé špinavé. Autobus sa musel pokaziť.

Je tento transport menší, lebo krajine už dochádzajú japonskí obyvatelia, ktorých by strčili do tábora?

„Dobré ráno, Margot.“ Zvrtnem sa na mužov hlas a rukou si zatienim oči proti slnku. Úzke pery, tmavé vlasy, trochu starší ako môj otec. Začne dvíhať pravú ruku. „Hei...“

„Zdravím, pán Kruse,“ preruším ho, lebo viem presne, ako sa skončí jeho pozdrav, a ešte vždy som si na to nezvykla.

„Dávaš nám na všetko pozor?“

„Snažím sa niečím zabaviť. Čoskoro sa začne škola,“ poviem, ale on už to pravdepodobne vie. Má dcéru. „Myslím, že došlo k zdržaniu, ale tie budovy už dokončili.“

„Ty pôjdeš do nemeckej školy, mám pravdu?“ Keď namiesto odpovede pokrčím plecami, zdvihne jedno obočie. „*Nepôjdeš do nemeckej školy?*“

Premýšľam, či som nemala prikývnuť. Táborová organizácia Zväzu odporučila nemeckým rodičom poslať deti do nemeckej školy

namiesto federálnej. Bolo to uverejnené v novinách *Das Lager*, rozšírených medzi gazdinkami. Federálna stredná škola však bude ako každá iná škola v Spojených štátoch – certifikovaná, s americkými učiteľmi. V nemeckej škole sa bude učiť podľa školských osnov, o ktorých rozhodne Zväz. Mama s ockom by ma nikdy nenútili chodiť do nemeckej školy.

„Heidi bude sklamaná,“ pokračuje. „Stále o tebe hovorí. Pošlem ju niekedy na návštevu, ak nebude na prítaz.“

„Samozrejme, že nie, mám Heidi rada.“ Obe sme prišli tým istým vlakom, bývala u svojej tety, kým rodičia vybavili jej umiestnenie tu. Pomáhala som jej rozbaľovať sendviče a rozprávala som jej príbehy o dievčatku z Álp, ktoré malo rovnaké meno ako ona.

Ženy, ktoré práve prišli, oproti pri ohrade naprávajú svojim deťom goliere a uhládzajú vlasy. Po očkovaní je ďalším bodom oboznamovania sa rodinný portrét. Každá rodina dostane jeden, aby si ho zavesila vo svojom baraku v Crystal City. Nikdy to nikto neočakáva.

„Čo má tvoj otec v pláne?“ Pán Kruse vyberie z náprsného vrečka cigaretu a zapáli si ju, s hlavou otočenou nabok, aby mi nevyfúkol dym do tváre. Je tak horúco, že je ťažké rozlíšiť cigaretové výpary od vlnitých liniek horúčavy na horizonte.

„Je zaneprázdnený,“ poviem neutrálne, ale pri jeho otázke spozorniem. „Mama dostala povolenie na záhradu, ale nemôže byť dlho na nohách. Ocko dáva dokopy kvetináče.“

Pán Kruse vyzerá pobavené. „Míňať peniaze na semená, keď Amerika dodáva jedlo zadarmo? To by som nerobil. Skôr by som využil výhody tohto väzenia. Vyčerpal všetky zdroje.“

„*Wer rastet, der rötet*,“ vyhŕknem automaticky. *Komu sa nelení, tomu sa zelení.*